

det wid tillfället af denna förflyttning rektor Johannes medtog till Åbo såsom en mycket lofwande yngling den unge Mikael ur Wiborgs skola och förskaffade honom anställning hos biskopen såsom renskrifvare. Det var på detta sätt, som Torshy-fiskarens son infördes på den bana, der han sedermera så utmärkte sig såsom finska kyrkans reformator och sinst skriftställare. Johannes hade gifwit honom en af dessa skatter, som äro de värderikaste i lifwet, skatten af goda kunskaper; och tillika hade han på det bästa talat för honom hos biskop Martin Skytte. Denne var en menniskoälskande man, alltid willig att uppmuntra och understödja sådana ynglingar, hos hvilka han fann goda anlag att blifwa något nyttigt för fosterlandet. Snart tillwann sig den unge Agrikola genom sina gåfwor, sin flit och sina alswarliga sträfvan den biskopens hela förtroende, och när Johannes dog, fick Agrikola esteträda honom i hans sekreterarehyfla hos Martin Skytte.

Agrikola ankom till Åbo kring 1530, juft wid den tiden då Peter Särkilax, denna Finlands första, evangeliska predikant, förkunnade den renade kristendomens nya, men ewigt desamma gudomliga läror i Åbo, och af honom fick vår unge Agrikola wäckelsen att uppträda såsom reformationens eller lutherska kyrkoförbättringens utbredare i werk och gerning i Finland. Tillgifwen den apo-

stoliska läran, (såsom Lutherska kyrkoläran den tiden kallades, emedan Luther återfört till apostlalärens renhet den under de närmast förflutna århundradena med menniskodifter uppblandade kristna tron) och derföre behaglig för konung Gustaf den första, hwilken längtade att i Sverige och Finland införa kyrkoförbättringen, blef vår Agrikola inwigd till det heliga prestaembetet så tidigt, att han knappast uppnått myndiga år, och från den tiden begynte han flitigt öfwa sig i predikande, både i Åbo stad och i landsbygden, dit han åtföljde biskopen på de embetsresor kring stiftet denne tidt och ofta gjorde för att granfka kyrkofskicket i socknarne. Derigenom utweclades den unge prestmannens rika andeliga gåfwor och lifwades hans nit för Guds sak, samt blef han tidigt känd på många orter i landet för sina predikningar i den nya, rena andan, och ingaf, såsom en annan af Finlands lärda och werksamaste biskopar, **Paul Juusten**, om honom berättar, redan då mången det hoppet, att han skulle blifwa ett nyttigt redskap för församlingens underwisande i Christi sanna, oförfälskade lära. Men förän Agrikola kunde med full framgång fortsätta Peter Särkilax' werk, måste han begifwa sig till reformationens stamstad: till Wittenberg, den nya, berömda högskolan i Tyskland, der tusendetal ynglingar lyfnade med wördnad och wettgirighet till **Martin**

Luthers och hans lärda vän, den milde Philip Melanchtons föreläsningar, rörande den enda saliggörande sanningen om nåden i Christo Jesu. Omkring år 1535 reste Agrikola dit och blef der till 1539, under hvilka år han flitigt begagnade de stora människens undervisning och erhöll den då för tiden mycket ansedda wärdigheten af magister. Han kom från Wittenberg till Stockholm sistnämnde år och Luther sjelf skref om honom till konung Gustaf den första att han "wäl war ung ännu men utmärkt i lärdom, snille och goda seder", hwarföre Luther framställde honom för konungen "såsom en wälbepröfwad man och bad Christus att Han genom honom måtte skaffa mycken frukt för sitt rike". Då Agrikola från Stockholm hemkom till Åbo om sommaren 1539, anställdes han i Åbo skola som rektor och der verkade han i 9 år med brinnande nit och stor flitlighet, så att den skolan den tiden räknades som en af de allra yppersta i hela Sveriges rike. Under det han war rektor biträdde han tillika biskop Skytte på dennes biskopsvisitationer eller embetsresor i landet och på dessa resor begagnade Agrikola flitigt tillfället att predika och genom sina predikningar förbereda det finska folket på den samma lärans anmännande; sålunda verkade han både såsom lärare wid landets förnämsta skola och i församlingarne genom predikningarne i evangelii

anda, att öppna sina samtida landsmäns hjertan för det ljuswa budskapet om människornas frälsning och salighet genom tron **allena på Christi ewigt gällande förtjenst**, och deras ögon till att inse, huru denna grundwal för en kristens hela salighets hopp blifwit under tidernas lopp rubbad och skadad genom de påfliga lärornas **werkhelighet**. 1548 blef Agrikola entom förordnad att wara den åldrige biskopens medhjelpare och upphörde då att wara skolrektor. Sedan Skytte dött 1552, skötte Agrikola ensam hela det höga och ansvarfulla biskopsambetet under tvenne års tid, innan han blef till ordinarie biskop utnämnd och inwigd. Under den tiden, då han skötte stiftet ensam eller tillsammans med Skytte, försiggick redan reformationen med raske steg i vårt kära fosterland, så att, då Agrikola sjelf wardt biskop, hade redan reformationens ljus segrat öfwer det påfliga mörkret, om det också ännu drog länge, länge ut, innan det mörker, som i århundraden hwilat öfwer landet och i folkets hjertan, wel fullkomligt bort ur landet och sinnena. Ty endast långsamt mogna sanningens sädeskorn i människohjertat, dit löguens ogräs hastigt intränger, men endast med stor swårighet och möda derur uppryckes. Derföre må wi ständigt och warmt bedja Gud, att Han städse låter sitt heliga ords ljus lysa för oss, suckande: "Helige Gud och fa-

der, helga of i din sanning, ditt ord är sanning."

När Agrikola i Juni 1554 blef biskop, inrättades i Finland två stift, Åbo och Wiborgs, af hvilka Agrikola fick det förre och Paul Junsten det sednare. Ehuru af konungen utkorad biskop, brådskade icke Agrikola att låta högtidligen insätta sig i sitt höga embete; honom lågo de dyra pligter och det arbete, som åtföljde hans embete, främst om hjertat och dertföre visiterade han hela sommaren skärsöcknarne i södra delen af stiftet, innan den högtidliga förrättning, hvarigenom han wardt i embetet insatt, försiggick i Åbo domkyrka. Följande sommaren 1555, medan krig rasade med Ryßland i östra delen af Finland, besökte han församlingarne i norra delen af stiftet eller i det aflägsna Österbotten.

Detta är den sista embetshandling, som finnes upptecknad om honom, såsom biskop. Ty den werksamme, så rikt begäfwade herdens och fosterlandswännens död inträffade kort derpå, således medan han ännu stod i mannaålderns blomma, i en ålder af högst 47 år. Men lifwets sanna längd beror icke af de år, som war lefnad mäter, utan egentligast af de ädla werk och gagneliga gerningar, hwarmed wi uppfylla våra lefnadsdagar, af det goda, wi tänkt, welat och med Guds nådiga hjälp utträttat. Den ädle biskop Agrikolas korta lif war långt och rikt, emedan

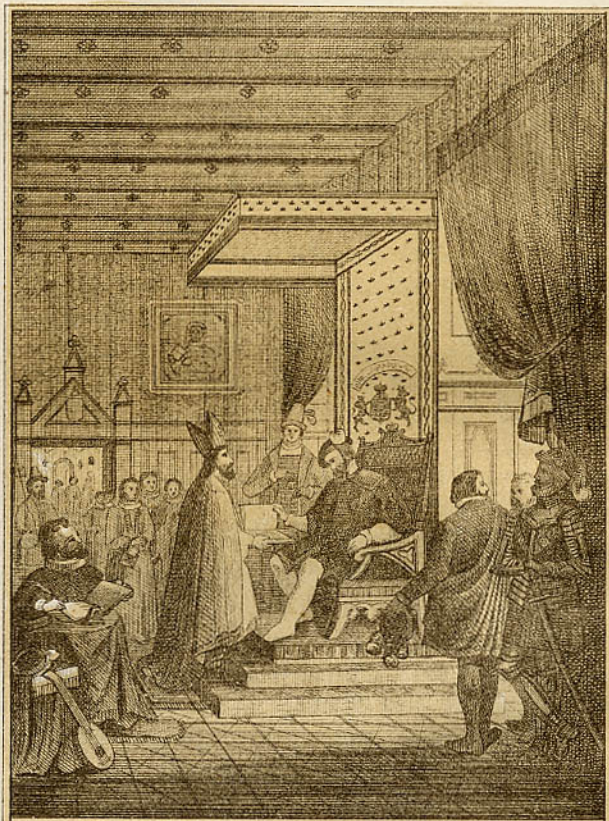
han under sina få lefnadsår hunnit uträtta så mycket herrligt och godt för Guds rike och tillika så mycket nyttigt och af framtidsrif betydelse för det finsta folkets språk och bildning.

Konung Gustaf den första, som sedan Nov. 1554 warit i krig med sin granne, Ryßlands furste, men lifligt önsfode ett slut på fejden, skickade dit sändebud, för att be-
reda fred, och bland dem den högt aktade, skicklige och språkkunnige biskop Agrikola, som till och med kände ryfka språket, en kunskap, som då war mycket sällsynt. Den 21 Februari 1557 anlände sändebuden till ryfka hufwudstaden Moskwa och lyckades så wäl, att fred blef undertecknad på 40 år den 2 April 1557. Den 3 April reste Agrikola från Moskwa, men på återvägen insjuknade han och dog hastigt, då man skulle hjälpa honom, efter hans egen begäran, ur slädan, i Nykyrko socken och Kyroniemi by den 9 April 1557. Såsom hela hans lefnad warit utmärkt af outtröttligt nit i hans wigtiga embetspligters uppfyllande, så dog han och midt under det han war sysselsatt med detta wigtiga fredswärf för det allmänna bästa. Hans döda lekamen fördes till Wiborg, der han begrofs med högtidlig lifbegängelse den 11 April, som war palmsöndagen.

Biskop Agrikolas maka hette Brita Olofsdotter. Man känner åtminstone en son

af honom, hwilken blef upphöjd i adeligt stånd och fick då namnet Lejonmark.

Huru biskop Agrikola ingrep i befordrandet af kyrkoförbättringens stora verk i Finland, derom saknar man i historieböckerna utförligare och närmare uppgifter. Men det är lätt att förstå, att det wigtigaste derwid war, att han öfversatte och utgaf största delen af den Heliga Skrift på finska språket samt äfwen författade andra religiösa skrifter på samma wårt modersmål. På samma gång han sålunda beredde finnerne tillgång till Guds heliga ord och till religionens sanningar på deras eget språk, upphöjde han finskan, som man hittills blott talat, men aldrig i böcker begagnat, till skrift- och bokspråk, så att det finska folket står till honom i en oändligt stor förbindelse både för hwad han gjorde för finnerne i afseende på Guds ords utbredande ibland dem och för deras kära och wackra språks räddande från glömska och undergång genom de förwandlande till ett i böcker och skrifter begagnadt och begagneligt tungomål. Swar och en, som wet värdera det dyrbara tungomål, på hwilket en älskande moder hwisslar till of sina ömma kärleksord och sina dyrbara lärdomar och förmaningar allt ifrån den stund wi beghinna att något fatta och förstå, detta wälljudande språk, genom hwilket wi förmå meddela våra föräldrar, våra anhöriga och wänner våra

Konung Gustaf den 6: emottager, af Biskop Agri-
cola, den första Finska Bibel öfversättningen.

tankar, våra önskingar, våra känslor, han wet och, att stor, en outfäglig tacksamhet är finsta folket skyldigt den man, som först begynte begagna i skrifter och sålunda upphöja till bokspråk modersmålet. Och huru stor blir icke denna tacksamhetskulld, då vi lägga dertill, att till detta språk af denna samma man främst bland allt öfverflyttades Guds eget heliga ord, boken bland böcker, den Heliga Skrift eller bibeln. Den kostligaste bland perlor, Guds uppenbarade ord, innesattad i den ädlaste af metaller, wårt eget dyra, kära modersmål, se der den skänk, som biskop Agrikolas hand räckte det finsta folket. Swilken gåfwa kunde wara herrligare och wälkomnare än denna! Dersföre står och i den förnämsta af landets kyrkor, i Åbo wördnadswärda, äldriga domkyrka, afbildadt på en wägg i koret det högtidliga tillfälle, när biskop Agrikola öfwerlemnar den finsta bibelöfversättningen åt Swearikets och Finlands gemensamma konung, och den herrliga målningen står med rätta wid sidan af den, som föreställer, huru finnarne döptes af den helige biskop Henrik, ty ordet och sakramenterna äro nycklarne till Guds rikets skatter.

Jag skall nu ordra om de böcker och skrifter, som biskop Agrikola författat och utgifwit:

Biskop Agrikola har utgifwit först en "bönebok", hwilken är den äldsta på finsta

skrifna bok, som kommit till våra dagar, sedan den trotsat många härjande eldsvådor och fiendehand, hvilka under de flydda århundradena så många gånger förstört boksamlingarne i vårt land. Boken trycktes 1544 i Stockholm. Äfwen en **ABC-bok** har han utgifwit och en **katekes**, hvilken war en öfversättning af folk- och barnaboken: Luthers lilla katekes, och dessa böcker skola blifwit tryckta före 1544, men af dem har icke ett enda exemplar till våra dagar räddats. Agrikolas bönebok innehåller icke blott en samling böner och walda loffsånger både ur bibeln och af äldre kyrkofäder och fromma män i kristna kyrkans äldsta tider, utan också mycket annat, såsom 1:sta kapitlet af Johannes' och Lukas', det andra af Matthei och det fjärde af Marci evangelium, kristna kyrkans allmänna trosbekännelser, både apostoliska tron och nicenska tron, sådan den finnes i psalmboken under N:o 5, och athanasianska tron, som finnes i Ewebilii katekes, börjande med orden: "Hvilken, som will salig warda" o. s. w. Dessutom finnes der en ständig almanacka, reglor, uppgifter och ordspråk, lika dem som man nu för tiden läser i "bondpraktikan", "kloka gubben" och "gumman" och dyliga skrifter, som wilja lemna allmogen goda råd och föreskrifter i det dagliga lifwets förekommande fall, syflor och förhållanden. Der finner man ock kollekter

eller böner för hwar och en af årets högtidsdagar, icke blott för dem, hvilka ännu i våra dagar högtidligen firas, utan ock för många, hvilka firades i fordna, katolska tider, och af hvilka de flesta aflystes redan reformations-tiden, men af hvilka andra bibehöllo sig ända till 1772. En sådan gammal, öfwer trehundraårig bok, hvilken de tiderna war så dyr och dyrbar, är en stor sällsynthet nu att få se, än mer att få äga; och man kan icke betrakta en sådan utan djupa känslor af wördnad och tacksamhet, då man påminner sig, att det war denna wördnadswärda bok, af hvilken våra fäder först lärde sig att nalkas Gud i böner på sitt eget språk, då man hittills i kyrkorna begagnat böner endast på det latinska språket, som ingen utom presten och stundom äfwen icke han, som dock uppläste dem, förstod. Om den boken berättar biskop Justin, att den war för Finnarne en så kärkommen klenod, att den dagligen nöttes af deras fingrar. Huru litet förstå wi, inför tiden lefwande, som se böcker i så stor myckenhet, att uppskatta, hvilken stor och owanlig skatt det finska folket då hade i denna sin enda bok!!

Den wigtigaste och osfattbaraste gåfwan, som den ädle Mikael Agrikola gaf det finska folket, war likwäl den **Seliga Skrift**, hvilken han wäl icke helt och hållet utgaf, men dock till största delen; det dröjde också mer

än 100 år efter honom, innan hela bibeln blef till finskan öfversatt och utgifwen. Nya Testamentet trycktes 1548; Davids psalmer 1551, vidare en bok, som innehöll utom Moses' säng, andra Samuelsboks 23:de kapitel, Josafats bön, walda kapitel ur Esaias, Jeremias, Hesekiel och Daniel och de 9 första, mindre profeterna, tryckt 1551, samt Haggai, Zacharias, Malachias år 1552.

Desutom har Agrikola utgifwit den första finska "kyrko-handbok" 1549 samt samma år den finska "messan" och "Jesu Christi lidandes historia".

Desa 7 böcker förtjena att af det finska folket wördas och älfas, såsom grundwalen för den evangeliska lärans tryggade fortbestånd i vårt land, liksom de äro förstlingarne af det finska språkets uppträdande i skrift eller tryck. Hwilken minneswård i sitt folks hjerta har icke Agrikola rest sig dermed, om detta folk förstår att älska och wörda sina ädla minnen och sina hädangångna utmärkta män. Gifwe Gud, att en och hwar, stor och liten, förstode att rätt tacka Gud, som skickat det gömda och lilla Suomi-folket sådana män, som Mikael Agrikola!

Agrikola war till sitt lynne en sådan verksam och pådrifwande man, som den oroliga tid behöfde, i hwilken han föddes och af Gud sattes att verka. När den gamla tidens förwillade lära stridde med den nya

upplösnigen af samlingen genom Luther, twefade icke wår Agrikola, utan egnade sig med hjäl och hjerta åt den nya lärans utbredande i landet och bragte den till seger i lifwet, men förfor derunder med sådan hofsamhet och klok wisshet, att han icke brådskörtadt fullkastade allt, som af ålder warit, utan i sina förbättringar endast syftade på den kristna församlingens fanna wäl, i det han besinnade, att man icke bör med wåld draga menniskorna, liksom wid håret, till sanningen, utan småningom bereda deras sinnen för henne och så småningom arbeta på fördomarnas aflägsnande. Så går äfwen Gud tillwäga i naturens rike; Han låter morgonstymningen följa på natten, Han låter dagningen och morgonrodnaden småningom följaga nattens mörker, innan Han sänder solen att med sitt strålande anlete belysa jorden och börja den rätta dagen. Agrikola, som war ett barn af Guds ljus och wisshet, handlade enligt sin mästars Jesu Christi bud: "Warer milde, som dufwor och listige, som ormar."

Alla hans handlingar i det offentliga lifwet vittna om raskheten i hans företag och fastheten i hans grundsatser, hwilka båda egenskaper woro så högeligen af nöden i den upprörda tid, då han lefde. Men med sitt klara förstånd, sin kraftiga wilja och sin raske handlingskraft förenade Agrikola ett ömt och

känsligt hjerta; detta bewisar, bland annat, den rörande flagan, hwilken en swår hungersnöd, som 1551 rådde i Finland, afpresfode honom, till följd af folkets nöd, hwarföre han på det mest bewekande sätt bönsökt om hjälp från Sverige åt det hungrande fosterlandet.

De stora dygder, som prydde detta Guds utkorade redskap, de förtjenster Agrikola förwärfwade sig om sitt torftiga och gömda fädernesland skola göra hans namn wördadt och älskadt, så länge någon menniska talar med finf tunga och så länge ett kristligt folk bygger och bor i "de tusen fjöars land". I hela det finsta folkets hjerta, i desz historie har Agrikola en minneswård, som aldrig tidens tand kan bortnöta eller rost och mal förtära. Men emellertid har man i våra dagar, då nitälstan att troget bewara minnet af förfädrens ädla idrotter alltmera waknat och lifwats, fattat den wackra tanken att äfwen åt denne det finsta fosterlandets ädle och kärleksfulle son förskaffa en synlig minneswård, som wore hans gagneliga och widtomfattande fosterländska werksamhet wärdig. Till detta werk bör det vara en sann fröjd för hwarje Finlands son och dotter att bidraga med någon mark eller penni, och af det ringa, som jag förtjenar, har det varit mig en stor och fjällan spord glädje att lemna min lilla skärf."

Då den goda lärarinnan yttrat desza ord, blef hon förwånad, att från den eljest så tyfsta och ifrigt lyfwnande skaran få förnimma ett fakta, men undertryckt sorl. Hon tyfwnade då och — se! sorlet fortfor ännu. Du frågade hon mildt och alfwarligt barnen, hwad detta fakta mummel skulle betyda, hwarpå en af de små, som sutto henne närmast, lät förnimma ett: "Goda lärmor! jag och Erik funderade på, huru wi skulle kunna med någon liten slant bidraga till biskop Agrikolas minneswård". "Jag ock, jag ock," ljöd det i chorus af gröfre och finare barnröster. Alla, alla wille de så gerna hafwa sin lilla del i det af den goda lärarinnan antydda wackra företaget till Agrikolas ära, men huru skulle det tillgå? Den förståndiga lärarinnan uppmanade dem då att tänka närmare på saken, och det behöfdes icke lång öfwerläggning, förrän man war ense derom, att en och hwar borde hjelf, genom eget arbete, söka förwärfwa det lilla bidrag, han eller hon wille lemna; eljest skulle det icke vara någon rätt glädje med alltsammans. Under wintern torde det icke bli så lätt, derom kom man öfwerens, att förtjena något, men då den wackra och ljufwa sommarn kom, trodde man sig lätt komma tillrätta med saken. Den ena wille plocka bär, den andra samla swamp, den tredje kummin, den fjerde ben, den femte lumpor, den sjette biträda med kreaturs wall-

ning, den sjunde samla enbär, den åttonde biträda med ängsröbjuing o. s. w., alla hade de desutom sina små trädgårdsfångar i den gemensamma trädgården och i den skulle de plantera så många goda örter, som sedan låte försälja sig i staden; flickorna skulle odla blommor och i staden försälja så vackra blom-
buketter, gossarne skulle försälja allehanda små lekfater af trä, hvilka för stadsbarnen skulle vara begärliga; nog skulle det gå, menade man, och allas anleten skeno redan af barnslig glädje öfwer den vackra summa, man jålunda skulle få tillsammans till det ädla ändamålet. Den goda lärarinnan lät en stund barnen uppgöra sina planer och fröjdas i hoppet, att också de få offra en skärf till det företag, hvarigenom det finsta folket wille ådagalägga sin wördnad för den finsta reformatorns minne; men derpå samlade hon dem åter på sina platser med ett alfwarligt: **tyft** och sade:

Älskade barn! jag har nu berättat er, hwad jag känner om vår Mikael Agrikola. Jag har inhemtat detta ur en bok kallad "Finlands minneswärda män" och ur hwilken jag flere än en gång skall berätta er om de ädle, hvilka warit vårt dyra land till gagn eller wälsignelse i ett eller annat hänseende. Nu slutar jag med en fråga: Hwarigenom tron I att Mikael Agrikola blef en så ädel och ständigt för Finland minneswärd

man? Jo, genom intet annat än sin gudsfruktan och sin fosterlandskärlek. Emedan han älskade Herren Gud öfwerallt, så älskade han ock alla menniskor och framför allt dem, i hwilkas midt han stod, dem som med honom hade gemensam Guds-dyrkan och gemensamt fosterland: det finsta folket, ur hwars led han genom Guds nåd och menniskors godhet, egen flit och arbete framgått till ett af de swåraste embeten i samhället, det högsta i kyrkan. Det finsta fosterlandet, — åt det egnade han alla sina krafter, wälwetande, att den, som under jordelifwet egnar det land, der Gud låtit honom födas och satt honom att verka, sina bästa sträfswanden, hela sitt hjerta, näst Gud, som all ära och all dyrkan tillkommer, den menniskan får, i tron på Guds nåd, hoppas och wänta **ett hem** en gång i det himmelska fosterlandet, till hwars medborgare wi här uppfostras i det jordiska och förgängliga fäderneslandet. — Tiden är nu långt framskriden och morgondagens stundande arbete fordrar, att I nu fån söka hwilken i hemmet, för att dertill jamlra krafter, men innan wi skiljas, låtom oss bedja Gud, som gifwer den rätta andan, att Han, stor i nåd, ger oss äfwen Mikael Agrikolas guds-kärlek och fosterlandskärlek; och för att låta oss af Agrikolas bild dragas till åtankan på vårt dyra, älskade fosterland, skola wi till-

sammans sjuunga den wackra psalmen af
Düneberg om fosterlandet, för medborgare:

Bewara, Gud, vårt fosterland,
Håll öfwer det din starkhets hand,
Dch war des hågn i frid som frid,
I sorgens som i glädjens tid.

Här se wi hwad öf mest är wärdt,
Allt hwad wi skatte dyrt och kärt;
Ej fjerran finns en bygd, ej när
Som är för öf hwad denna är.

Här hafwa våra fäder bott
Arbetat, kämpat, hoppats, trott;
Här äfwen wi war boning fått,
Med samma lif och samma lott.

Här skola våra barn också
En gång på våra stigar gå,
Ha det wi haft, se det wi sett,
Dch be till Herren, som wi bedt.

Gud, skydda detta kära land,
Från sjö till sjö, från strand till strand,
Sänk öfwer det din milda wärd,
Som sommarkdagg på rosegård.

Wälsigna hwarje trofast själ,
Som önskar det af hjertat wäl;
Men slå hwart ondskans uppsåt ned,
Som will des fall och stör des fred.

Låt det få bli och wara ditt,
Befolkadt, tryggadt, gladt och fritt,
På kärlek bördigt som på råd
Dch uppfylt af din Andas nåd.

Du hulpit det ur mörkret opp
Lifsom en blomma ur sin knopp,
Så låt det och till tidens slut
Uti ditt ljus få wecklas ut.

Det ljuset är ditt helga ord,
En sol för himmel och för jord;
Gif att det klart här lysa må
Dch aldrig mer ifrån öf gå!

Efter denna psalm, sedan barnen tagit
affsed af sin goda lärarinna, wandrade de
fremmande bort, men barnhemmets skyds-
lingar, sedan de intagit sin tarfliga afton-
måltid och bedt aftonbönen, slumrade snart
alla in, och äfwen lärarinnan fick snart efter
dem söka hwilan, som är så ljus efter en
wäl använd dag. Då war det alldeles tyst
i skolhuset i M., men derute, i den hög-
tidliga Decemberratten, skeno himmelens ota-
liga stjernwerldar ned, bewittnande, med sina
i årtusenden lika tindrande eldar, att den-
samme oföränderligt kärleksrike Fadren ifrån
himmelen ser i kärleksfull omsorg ned än i
dag på Mikael Agrikolas gömda, ringa, men
genom Jesu Christi tro förherrligade foster-
land.

